

- доступно і логічно пояснювати навчальний матеріал на уроці;
- перебудовувати власну педагогічну діяльність при оволодінні новою навчальною та науковою інформацією, досвідом творчої діяльності майстрів і викладачів професійно-технічних навчальних закладів.

Висновки. Проведені дослідження і аналіз результатів педагогічного експерименту дозволили зробити такі висновки:

1. Підвищення якості підготовки майбутніх інженерів-педагогів у процесі художньо-конструкторської підготовки полягає у розвитку творчого потенціалу кожного студента. Невід'ємною частиною процесу формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю має бути самостійна робота студентів з конструювання одягу, організована з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

2. Творчі навчальні завдання для самостійної роботи повинні мати різний ступінь складності (рівень творчості), різноманітні теми і форми виконання. Запропонована система індивідуальних навчальних завдань творчого характеру дозволяє врахувати індивідуальні особливості студентів.

3. Високий рівень підготовки майбутніх інженерів-педагогів можна забезпечити, якщо завдання формування творчих умінь вирішувати в комплексі, забезпечуючи тісні міжпредметні зв'язки з методикою професійного навчання і педагогічну спрямованість спеціальних дисциплін.

Перспективним дослідженням у рамках даної тематики можливо вважати удосконалення системи індивідуальних творчих завдань з конструювання одягу, екстраполяція методики формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю у процесі художньо-конструкторської підготовки на викладання інших навчальних дисциплін та на інші інженерно-педагогічні спеціальності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андреев В.И. Педагогика: Учебный курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 608 с.
2. Кириченко О.М. Методика формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів: Методичні рекомендації. – Харків: УПА, 2003. – 56 с.
3. Кириченко О.М. Формирование творческих умений: теория и практика. Монография. – Харьков: Издательство ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. – 200 с.
4. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: Проблеми і пошуки: Зб. наук. пр./ Редкол.: Т.І.Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ – Запоріжжя, 1999. – Вип. 13. – 208с.
5. Про вищу освіту. Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. Голос України від 06.08.2014. – № 148

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Кириченко Ольга Михайлівна – доцент кафедри технологій і дизайну, кандидат педагогічних наук, доцент, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

Наукові інтереси: формування творчих умінь у студентів в процесі художньо-конструкторської підготовки, конструктивно-композиційні аспекти проектування одягу.

УДК 687.1

ВЗАЄМОДІЯ МЕХАНІЗМУ ТВОРЧОСТІ ТА СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ПРОЕКТУВАННЯ В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

Інна Косяк

Стаття розкриває зміст, мету, завдання і процес створення швейного виробу в контексті взаємодії механізму творчості і сучасних методів проектування в дизайні одягу.

Ключові слова: уява, мислення, дизайн-проектування одягу, сучасні методи проектування одягу, почуття, механізм творчості.

Постановка проблеми. Процес художнього конструювання нових дизайнерських об'єктів, зокрема і в модній індустрії, є надзвичайно складним і багатоелементним, оскільки в ньому задіяні не тільки розум, знання та вміння митця, але й його внутрішні почуття та спостереження. Даний процес складається з низки визначених етапів – від ідей-задуму дизайнера, через постановку задач, формування концепції та вибір поєднаних в різній послідовності прийомів, засобів та методів проектування до втілення задуму в життя. Питання вибору і застосування одного окремого методу проектування чи їх комплексу в кожному випадку, що розглядається, постає перед розробником і вимагає від нього як усвідомлення проектних завдань, так і розуміння можливостей вжитих методів.

Аналіз актуальних досліджень з теми засвідчує, що тією чи іншою мірою проблему взаємодії творчого процесу з методами проектування в дизайні одягу у своїх дослідженнях розкривають такі автори, як: Г. Гусейнов, В. Єрмілова, Д. Єрмілова, М. Кілошенко, З. Кукушкіна, Г. Петушкова, С. Рачинська, В. Сидоренко, З. Тканко, О. Коровицький.

Мета статті: розглянути взаємодію механізму творчості та сучасних методів проектування в дизайні одягу.

Вклад основного матеріалу. Відколи людина усвідомлено вдосконалювала існуючі та розробляла нові, невідомі їй технічні об'єкти, з того часу вона одночасно створювала і удосконалювала методи пошуку найбільш раціональних і ефективних технічних, технологічних і підприємницьких рішень. Одними з перших, хто вніс свій історичний внесок до раціоналізації операцій творчості, в розробку методів і прийняття рішення творчих завдань, були ще мислителі античної Греції [2, с. 35]. Природно, що за останні десятиліття арсенал методів і прийомів творчості неухильно поповнювався і вдосконалювався. Цьому сприяло цілий ряд чинників, зокрема, небувало швидкий і прогресивний розвиток техніки, поява комп'ютерів і комп'ютерних технологій творчості, усезростаюча конкуренція товарів і інтелектуальних послуг, визнання і зростання цінності інтелектуальної власності.

Варто зазначити, що проблему творчості досліджували багато науковців. Та в контексті нашого дослідження слід акцентувати увагу на механізмі творчості – «єдності мислення, почуттів, уяви, психомоторики та енергопотенціалу» [4, с. 12].

Впродовж усього життя людина накопичує інформацію у вигляді образів, думок, понять, які зберігаються у нього в мозку, запам'ятовуються. Однією з істотних властивостей пам'яті є відновлення репродукції, відновлення в максимально можливому наближенні копії якого-небудь об'єкту, події і т.п. На цій властивості мозку і засновано сприйняття людиною знакової інформації, що асоціюється потім з життєвим оточенням [7, с. 79]. Віддзеркалення об'єктів дійсності здійснюється за допомогою спостереження, відчуття і сприймання. Спостереження може бути як безпосереднім, неумисним, так і спеціально спланованим. Спостерігати, а потім робити певні висновки ми можемо без певної мети, спонтанно. В той же час творча робота в мистецтві, науці, проектуванні обов'язково передбачає проведення експериментів за спеціальними методиками, в процесі яких спостерігаються і вивчаються об'єкти, що досліджуються, і порівнюються отримані результати.

На основі відчуття та сприймання людина одержує різноманітну інформацію про зовнішні властивості та ознаки предметів, які фіксуються у її свідомості у формі звукових, просторових, часових, смакових, дотикових та інших проявів. Слід зазначити, що наші зорові враження часто протирічать об'єктивним знанням про об'єкт або явище, які сприймаються, завдяки оптичним ілюзіям. Наприклад, ми називаємо певну групу кольорів - теплими, а іншу - холодними. При цьому наші відчуття від тактильного контакту з предметами, забарвленими в ці кольори, не мають нічого спільного з нашим сприйняттям.

Вичерпні знання про внутрішні, невідчутні властивості та ознаки предметів дійсності, безпосередньо не відображеної у відчуттях і сприйманні сутності, людина одержує за допомогою мислення – вищої, абстрактної форми пізнання об'єктивної реальності. Мислення – це інструмент для пізнання якостей предметів і явищ дійсності, які людина не може відчутти, відобразити за допомогою органів відчуттів. Порівняно з відчуттями і сприйняттям це значно повніший образ світу, який визначає ступінь проникнення індивіда в сутність явищ дійсності, з'ясування їх неявних властивостей. У своїх розвинених формах це раціональна пізнавальна діяльність, шляхом якої людина здобуває нові, абстраговані від чуттєвих даних, знання, будує узагальнений образ світу, створює власну філософію, зрештою, здійснює акти творчості.

Задача мислення – точність відображення, образу і думки, а задача творчості – новизна відкриття, винаходу або художнього образу. Але творчість без точності мислення неможлива.

Трансляція чужих ідей відбувається за допомогою стереотипів, принципів, законів, формул, канонів. Базовою основою механізму відображення неіснуючого є уява. Уява – інструмент руйнування стереотипів, який веде до відкриття, винаходу, художнього образу. За допомогою уяви створюються образ невідомого як образ відомого та гіпотеза, котра містить у собі предметний зміст і сенс даного образу та об'єднує чуттєве і раціональне в ньому. Уява є продуктом синтезу багатьох образів в один. Таким чином, цей механізм синтезує почуття у думку, в результаті чого створюється новий образ або судження про невідоме.

Отже механізм творчості – це сукупність інструментів, які генерують думки, почуття, уяву і психомоторику з метою відбору, обробки інформації або виконання роботи. За його допомогою людина стає здатною робити відкриття, винаходи і створювати оригінальні художні образи. І цим вона несхожа на інших, тільки творчість приносить у її життя дійсний сенс та обдаровує її.

Розвиток творчої уяви, знаходження нетривіальних шляхів рішення творчих завдань проектування, подолання психологічної інерції - це можливості евристичних методів. Сучасні дизайнери одягу часто користуються простими евристичними прийомами, що базуються на методах аналогії, асоціації, комбінування, інверсії та ін. Використання найрізноманітніших евристичних методів дозволяє «розбудити» в майбутнього дизайнера ініціативу, розкрити його індивідуальні творчі здібності, розвинути логіку мислення в професійному напрямі.

В ході аналізу спеціальної літератури було виявлено, що «метод в дизайні одягу - це впорядковане досягнення проектної мети, вирішення поставленого перед дизайнером функціонально-просторового,

технологічного і художнього завдання, послідовність прийомів або операцій, необхідних для отримання бажаного результату; система заходів для оптимальної організації проектної (дизайнерської) діяльності» [1, с. 45]. Особливістю методу в дизайні є спрямованість проектних дій одночасно і на прагматичний, і на художній результати, причому ієрархія відповідних установок і шляхів їх досягнення може мінятися в процесі роботи. Це означає, що «метод і методика дизайнера повинні містити елементи, які поєднують в собі можливості і інженерно-технічної, і художньої творчості, що зумовлює специфіку його підготовки і технології професійної роботи» [5, с. 47].

Розглянемо сучасні евристичні методи [1, 3, 6], які використовуються для вільного мислення, інтенсифікації розумової активності і прискорення усього процесу проектування у дизайні одягу.

Одним із засобів формування ідеї є метод асоціацій. Дизайнера одягу завжди цікавить як форма взагалі, так і сполучення об'ємів, поєднання різноманітних побудов. Він з реальної дійсності може взяти майже усе, що якимсь чином може трансформуватися, перетворитися в одяг: мотив, фрагмент чогось або джерело в цілому. Творчими джерелами при проектуванні одягу можуть бути будь-які явища природи, події в суспільстві, предмети дійсності, які нас оточують. Асоціації можуть бути будь-які: предметні, абстрактні, психологічні, ірреальні. Наприклад, блиск льоду, краплі дощу на склі, морозні малюнки на вікні, фактура бруду на дорозі і т. п. – все це мотив для фантазії. Щоправда, для цього потрібне постійне професійне тренування, для того, щоб розумовий апарат дизайнера був налагоджений в певному напрямі. Так К. Діор зізнається: «Власне, усе, що я знаю, бачу або чую, усе в моєму розумінні перетворюється на сукні».

Досить часто для отримання нових результатів розробники одягу застосовують метод аналогій, що базується на використанні аналогічних рішень. Розпізнають такі джерела аналогій як: прямі, суб'єктивні, символічні, фантастичні [3, с. 253] Дизайнер стикається з інтерпретацією творчого джерела і перетворює його шляхом трансформації в проектне рішення. Джерелом натхнення для даного методу може стати будь-що з його оточення: народний костюм, національний одяг, інженерні рішення, твори архітектури і т. п. Наприклад: спосіб «незшитого одягу» можна запозичити з історії костюма (плащі, накидки), спосіб «переплетення» підкажуть вироби декоративно-прикладного мистецтва, народний костюм, спосіб «створення об'ємної фактури» прийде з рослинних форм, квітів, листя, коріння та ін. Схожим до методу аналогії є метод неології [1, с. 224], що заснований на використанні чужих ідей, передового вітчизняного та зарубіжного проектування. Взагалі мода заснована на наслідуванні, тому кожне модне нововведення або ознака тиражуються фахівцями і споживачами до тих пір, поки не наступить психологічна втома. Сюди також можна віднести і метод пошуку форми на основі просторового перекомпонування прототипу. Необхідно в процесі запозичення поставити і відповісти на наступні питання. Що треба змінити в прототипі? Що можна змінити в прототипі? Яким чином?

Існують також специфічні методи дизайн-проектування одягу. Наприклад: біонічний метод ставить за мету аналіз об'єктів біоніки з тим, щоб побачити в них цікаву ідею, принцип, засіб, словом, все те, що можна використати в проектуванні нових зразків одягу; метод карикатури або метод гіперболи – це доведення творчого задуму до гротескового, абсурдного вигляду. Він сприяє виникненню нових, неочікуваних вирішень, розвитку творчої уяви та допомагає дизайнерові визначити межі образної моделі. Метод гіперболи широко використовується в сучасному модному ескізі, а також в моделях деяких дизайнерів одягу для створення найбільш виразного образу (Дж. Гальяно, Д. Ван Ноттен). Метод деконструкції (уперше помічен на початку 80-х років минулого століття) – будь-яке свідоме порушення традиційних технологій: асиметричний крій, прорізи та дірки, елементи незавершеності (блузи, майки, куртки з одним рукавом, брюки з однією штаниною, куртка тільки з лівою або правою половиною, зі знімними рукавами, половина спідниці плюс одна штанина, жакет, що переходить в купальник) та інше. Даний метод часто сполучають з елементами методу інверсії. Наприклад: коміри і лацкани розташовуються внизу виробу, сорочка і краватка перетворюються на спідницю, брюки надіваються на руки, як кофта, шви «назовні» тощо [1, с. 224].

Метод передових технологій використовуються в проектуванні для об'єктів, здатних змінювати зовнішній вигляд (розробка моделей одягу з автономним освітленням; футболки, топи, купальники з рідкими кристалами, що змінюють свій колір при нагріванні).

Існують стандарти, які повинні чітко відповідати сучасним вимогам, бути всеоб'ємними та досить оперативними. Дані стандарти диктують певні параметри, правила, канони краси. Моделювання одягу за допомогою методу стандартизації базується на класифікації, уніфікації, типізації визначених елементів моделей [3, с. 254].

Найчастіше у фаховій літературі [1, 3, 6] зустрічається комбінаторний метод (метод комбінацій), який уперше застосували в 20-х роках минулого століття радянські конструктивісти А. Родченко, Л. Попова, В. Степанова. Він полягає в пошуку різних комбінацій на основі визначених форм та елементів у певному порядку шляхом перестановок, вставок, поєднань, групувань, переверотів, комбінування деталей, пропорційних членувань всередині базової форми [3, с. 254]. Такі комбінації можуть бути новими і, на перший погляд, здаватися неможливими, або ж абсолютно випадковими, без конкретного задуму.

Наприклад: комбінування стандартних елементів з набору простих геометричних форм (конструктивістські тканини); комбінування різних видів декору на основі базової форми; трансформація одягу в процесі експлуатації; принципи нових поєднань різних стилів, заміна комірів кишеньками, поясами, сумками, полотнами, що трансформуються, у вигляді квадратів, трикутників.

Як різновид комбінаторного методу, деякі дослідники [3, 6] виділяють методи трансформації та кінематизму. В дизайн-проектванні одягу метод трансформації - це метод перетворення однієї форми одягу в іншу (була довга спідниця, стала коротка за допомогою кулисок; шапка-вушанка) або ж заміна деталей всередині даної форми (кінці коміра загинаються, складаються в гармошку, зав'язуються навколо шиї) [1, с. 240].

Метод кінетизма полягає в створенні динаміки форм, декору, малюнків тканин. Ідея рухомої форми належить конструктивістам М. Дюшан, В. Татлину, Л. Мохой-Надь, А. Родченко та ін. Даний метод, зазвичай, використовується для того, щоб завдяки візуальним ілюзіям підкреслити потрібні моменти, або навпаки, відвернути від них увагу [6, с. 569].

Варто відмітити, що не менш значущим в дизайн-проектванні одягу сьогодення є модульний метод, який у своїх працях розглядають Г. Гусейнов, В. Єрмілова, Є. Рачинська. Метод модульного проектування полегшує рішення багатьох завдань, пов'язаних з формоутворенням виробу. Він полягає в проектуванні одягу з окремих модулів, де модуль – це одиниця міри, розмір, що приймається за основу розрахунку розмірів предмету, а також його елементів, які завжди кратні вибраному модулю, і, як правило, однакового розміру. Такі модулі можуть бути як простих (трикутники, ромби, квадрати), так і складних (квіти, листя, різноманітні фігури) геометричних форм [6, с. 570-571]. В дизайн-проектванні одягу даний метод застосовується у стилях гранж, вінтаж, виробках у стилі печворк. Застосування модульного проектування у виробництві швейних виробів є вищою формою діяльності в області стандартизації. При цьому стандартизація виявляє і закріплює найбільш перспективні методи і засоби проектування.

Згодом програмовані методи формоутворення стали не лише провідними методами при проектуванні промислових колекцій, але і лягли в основу графічних комп'ютерних програм в галузі швейного виробництва.

Висновки. Аналізуючи фахові та наукові джерела за обраною проблемою, можна зазначити, що на сьогодні існує значна кількість методів дизайн-проектвання одягу, які допомагають розробнику втілити свій задум у життя. Та в процесі творчої діяльності дизайнер не завжди заздалегідь планує застосування вищезазначених та інших методів. Він орієнтується на поставлені цілі, завдання і пов'язані з цим головні методологічні підходи, адже процес творчості настільки складний, багатоплановий та інколи суперечливий, що визначити, які саме методи використовувалися дизайнером в той чи інший момент, можна лише на основі дослідження результатів його роботи. Творчий процес, в свою чергу, не може існувати без єдності мислення, почуттів, уяви, психомоторики та певного емоційного настрою. В усіх цих елементах творчості є естетичний початок і психологічні механізми, що розвиваються художньою діяльністю розробника.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гусейнов Г. М. Композиция костюма: Учебное пособие для студентов вузов / Г. М. Гусейнов, В. В. Ермилова, Д. Ю. Ермилова и др. – М.: Академия, 2003. – 432 с.
2. Джонс Дж. К. Методы проектирования. - М.: Мир, 1986. - 326 с.
3. Килошенко М. И. Психология моды: Учебное пособие для вузов / М. И. Килошенко. – 2-е издание, испр. – М.: Оникс, 2006. – 320 с.: ил.
4. Клименко В. В. Механизм творчості. Функціональні дефекти / В. В. Клименко // Психолог. – 2002. – № 17. – С. 11 – 14.
5. Пармон Ф. М. Композиция костюма: учеб. для вузов / Ф. М. Пармон. - М.: Легпромбытиздат, 1997. – 264 с.
6. Рачинская Е. И. Моделирование и художественное оформление одежды / Е. И. Рачинская, В. И. Сидоренко. – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 608 с.
7. Упине А. М. Методика формирования типологических структур при исследовании закономерных взаимосвязей в системе дизайна костюма// Оренбург-столица Российского дизайна. Вестник ОГУ.-2011.-№9(128).- С.78- 83.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Косяк Інна Василівна – к.п.н., доцент кафедри промислової інженерії та сервісу, НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна, м. Київ